

Vuosi kärkihanketta takana

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi Suomi maana, jossa tekee mieli oppia koko ajan uutta. Osana hallituksen Uusi peruskoulu -ohjelmaa käynnistettiin kokeilu-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan mukaisesti kielten kärkihanke, jonka puitteissa keväällä 2017 Opetushallitus myönsi 95 hankkeelle valtionavustusta kielten opetuksen varhentamiseen, kehittämiseen ja lisäämiseen. Valtaosa hankkeista kohdentui varhentamiseen. Paikallisilla kokeiluilla pyritään etsimään ja kehittämään uusia toimintamalleja lasten varhaisen kielenoppimiskyvyn hyödyntämiseksi. Kieltenopiskelua varhennetaan joissain kunnissa alkamaan jo alkuopetuksessa, minkä lisäksi kieliin voidaan tutustua esimerkiksi kielimaistiaisten kautta jo esikoulussa tai varhaiskasvatuksessa. Lisäksi hankkeiden avulla kehitetään koulujen kielitietoista toimintakulttuuria sekä vahvistetaan Suomen kielivarantoa kehittämällä oppilaslähtöisiä, oppimiseen innostavia ja motivoivia toimintamalleja, jotka tukevat oppilaiden sitoutumista kieltenopiskeluun. Tässä artikkelissa esitellään paikallisissa kokeiluissa kehitettyjä tapoja tuoda vieraita kieliä mukaan jo varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja alkuopetukseen. Lopuksi esitellään kärkihankkeessa tehtyä kartoitusta 1.–3.-luokkalaisten motivaatiosta opiskella kieliä sekä opettajien ja huoltajien käsityksistä varhennetusta kieltenopetuksesta.

Julkaistu: 13. kesäkuuta 2018 | Kirjoittanut: Karoliina Inha

Uusia tapoja hyödyntää kielellinen herkkyykskausi

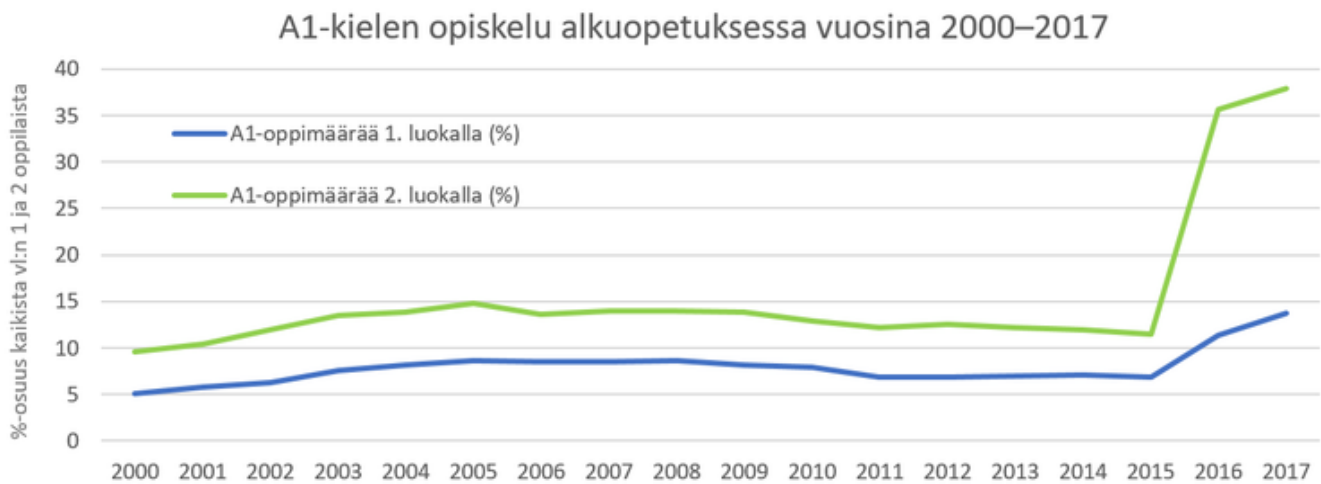
Valtionavustuksella toteutettujen paikallisten varhentamiskokeilujen lähtökohtana on ollut hyödyntää lasten herkkyyttä uusien kielten oppimiselle. Varhentamista on toteutettu joko kielten oppitunneilla tai integroimalla kielten oppimista eri oppiaineisiin tuomalla kaksikielisen opetuksen painotuksia opetukseen – tai näitä tapoja yhdistellen. Varhaiskasvatuksessa kieliin on tutustuttu kielimaistiaisissa ja kielituokioissa. Kokeilutoiminnassa varhentaminen ei siis niinkään ole kohdistunut kielten *opetuksen* aikaistamiseen, vaan pikemminkin kielten *oppimisen* varhentamiseen. Kärkihankkeen päätavoite onkin innostaa ja motivoida oppilaita

kieltenopiskeluun sekä altistaa heitä uusi kielille silloin, kun aika on oppimisen kannalta otollinen. Lisäksi hankkeiden tavoitteena on kokeilutoiminnan kautta hyödyntää kaikkia mahdollisia tapoja edistää nuorten oppijoiden kielten oppimista. Kärkihankkeen konkreettisia tuloksia ovat siis kokeiluissa kehitellyt uudet käytänteet, joilla kieltenoppimista voi tukea jo varhaiskasvatuksessa.

A1-kielen aikaistaminen osana hankkeissa tapahtuvaa varhentamista

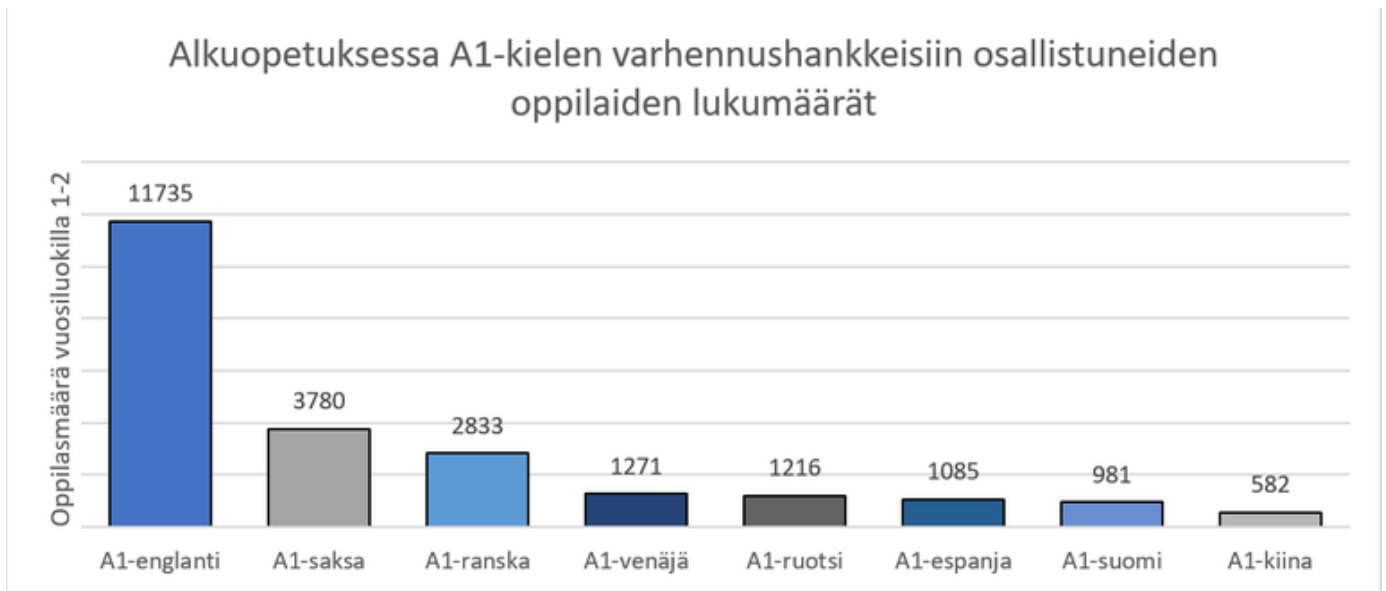
Vuosina 2000–2015 alkuopetuksessa A1-oppimäärää opiskelevien oppilaiden osuus kaikista alkuopetuksen oppilaista on pyörinyt 10 prosenttiin molemmin puolin (ks. kuva 1). Uusien opetussuunnitelman perusteiden kannustamana monet kunnat varhensivat A1-kielen aloitusajankohtaa jo vuonna 2016. Erityisesti 2. luokalla A1-kielen aloittaneiden määrä yli kolminkertaistui vuonna 2016, jolloin jo runsas kolmasosa 2.-luokkalaisista opiskeli A1-oppimäärää. Positiivinen trendi jatkui vuonna 2017.

Kuva 1. A1-kielen opetus alkuopetuksessa vuosina 2000–2017. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2018; Tilastokeskus 2018.

Valtionavulla toteutetut varhennuskokeilut käynnistyivät syksyllä 2017, ja yli puolessa niistä varhentaminen on toteutettu aikaistamalla A1-kieli alkamaan jo alkuopetuksessa. A1-kieliä on pääsääntöisesti varhennettu siten, että opetusta järjestetään perusopetuksen aikana alkuopetuksessa joko yksi tai kaksi vuosiviikkotuntia yli tuntijaon määrittelemän vähimmäisviikkotuntimäärän^[1]. Käytännössä tämä on tarkoittanut yhden vuosiviikkotunnin lisäämistä toiselle luokalle tai vaihtoehtoisesti sekä ensimmäiselle että toiselle luokalle.

Hankeselvityksistä koottujen tietojen perusteella lukuvuonna 2017–2018 alkuopetukseen varhennetun A1-kielen opetukseen osallistui yli 23 000 oppilasta. Englannin kielen taitoon on haluttu panostaa, ja melkein puolet hankkeista varhentaakin A1-englantia. Lisäksi erityisesti Helsingissä ja Tampereella varhentaminen koskee laajempaa kielivalikoimaa eli englannin lisäksi myös ruotsia, ranskaa, saksaa, espanjaa ja kiinaa. Kaksikielisissä ja ruotsinkielisissä kunnissa toimintaa koskee erityisesti A1-suomen varhentamista. Alla olevaan kuvaan on merkitty kutakin A1-kieltä opiskelevien oppilaiden lukumäärät.

Kuva 2. Alkuopetuksessa A1-kielen varhennushankkeisiin osallistuneiden oppilaiden lukumäärät. Lähde: Opetushallituksen kysely. Kyselyyn vastattiin 83/95 hankkeen osalta.

Kieltenopetukseen kohdistuvan varhentamisen lisäksi hankkeissa on pyritty lisäämään kieliä osaksi muita oppitunteja mm. monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä kielisuihkutusten kautta. Luontevaksi toimintamalliksi on koettu kielten integroiminen esimerkiksi taide- ja taitoaineiden, kuten liikunnan ja musiikin tunneille, jolloin kieltenopetukseen on saatu myös lisää toiminnallisuutta ja konkretiaa vieraille sanoille ja fraaseille. Liikunnan tunneilla voidaan pomppia englanniksi ja ympäristöopin tunneilla käytyjä eri aihepiirien sanoja kuullaan myös ruotsiksi.

Huhtikuussa 2018 Opetushallitus myönsi hallituksen Uusi peruskoulu -ohjelman kielten kärkihankkeen toisella hakukierroksella avustusta 118 hankkeelle. Näistä 81 hankkeessa jatketaan edellisen vuoden toimintaa ja 37 hankkeessa käynnistetään täysin uutta toimintaa. Toisessa vaiheessa on mukana yhteensä 98 eri kuntaa tai kaupunkia ympäri Suomea. Valtaosassa hankkeita toiminta kohdistuu englannin kielen varhentamiseen, mutta mukana on myös molemmat kotimaiset kielet, saksa, ranska, venäjä, espanja ja kiina sekä pienemmässä määrin mm. viro ja viittomakieli. Opetus käynnistyy syksyllä 2018.

Kielimaistiaisilla, kielituokioilla ja kielten integroinnilla muihin oppiaineisiin motivaatiota kielten opiskeluun

Vuonna 2017 rahoitetuissa hankkeissa pyrittiin innostamaan oppilaita kieltenopiskeluun ja tukemaan heidän kieliopintojaan varhentamalla kielten oppimista jo varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen sekä lisäämällä sen oppimista myös koulussa. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kieliä on tuotu lasten arkeen kielituokioilla ja kielimaistiaisilla. Maistiaiset ovat juuri sitä, miltä ne kuulostavatkin: lapset saavat soljutella, makustella ja pyöritellä suussaan vieraita äänteitä, sanoja ja fraaseja. Kielten avulla lapset pääsevät myös – ainakin kuvaannollisesti – matkustamaan ympäri maailmaa ja tutustumaan uusiin kulttuureihin. Kielimaistiaiset tuovat siten kielen lisäksi myös kansainvälisyyttä lasten arkeen.

Myös kielimaistiaisissa näkyy hankkeissa toteutetun varhentamisen kirjo: maistiaisia on toteutettu mm. kielituokioilla ja tutustumispäivillä. Lapset ovat tutustuneet niin yleisimpiin eurooppalaisiin kieliin kuin myös esimerkiksi unkarin, arabian tai korean kieliin. Alakoulun oppilaille on tarjottu mm. työpajoja ja erilaisiin kieli- ja kulttuuriteemoihin liittyviä projekteja,

joissa he ovat päässeet vapaasti ja kenenkään arvioimatta käyttämään kieliä juuri haluamallaan tavalla. Kunnissa on pyritty hyödyntämään kaikkia niitä kieliä, joita kunnalla ja sen kouluilla on tarjota. Tämä on mahdollistanut myös sen, että jokaisen lapsen ja oppilaan omia äidinkieliä sekä heidän monimuotoista kulttuuritaustaansa tuodaan luontevasti esiin koulun arjessa. Kieliposiitiivisen toimintakulttuurin johdosta oppilaat ovatkin myös rohkaistuneet käyttämään koulussa omia äidinkieliään sekä tuomaan esiin omaa kulttuuriaan.

Koulussa toteutetuissa kokeiluissa kielten oppiminen ei ole rajoittunut vain kielten tunneille, vaan sitä on lisätty myös kieliaineiden ulkopuolelle: oppilaat ovat päässeet tutustumaan kieliin muidenkin oppiaineiden tunneilla esimerkiksi kielisuihkutuksen kautta. Oppiainerajat ylittävällä toiminnalla ei tueta vain uuden kielen oppimista, vaan myös vahvistetaan oppilaiden kielitietoisuutta ja kielenkäytön merkitystä kaikessa oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja elämässä yleisesti.

Kohti uutta pedagogiikkaa

Oppilaiden oppitunneille kohdistuvan toiminnan lisäksi hankkeissa on pyritty myös laajempiin rakenteellisiin ja pedagogisiin muutoksiin. Pedagogiikkaa on kehitetty uusien opetussuunnitelmien hengessä: varhennettu kieltenopetus muuttaa kieltenopetusta yhä toiminnallisempaan ja oppilaslähtöisempään suuntaan, jossa oppilaat pääsevät itse olemaan aktiivisessa roolissa ja jossa opetuksen lähtökohtana on oppilaiden oma motivaatio ja into. Opetuksessa korostuu erityisesti suullisen kielitaidon kehittäminen. Toiminnallisiksi työtavoiksi mainitaan esimerkiksi pelien, leikkien, laulujen ja lorujen kuin myös draaman ja musiikin hyödyntäminen oppimisessa.

Toisaalta myös oppilaiden nuori ikä haastaa kehittämään kieltenopetuksen pedagogiikkaa. Toiminta kohdistuu niin varhaiskasvatukseen, esiopetuksen kuin alkuopetuksen oppilaisiin, jolloin perinteisen oppimateriaalin, kuten oppikirjojen, hyödyntäminen ei monessa tapauksessa ole luontevin valinta. Hankkeissa on luotu omaa materiaalia varhennettuun kieltenopetukseen. Opetuksessa on myös hyödynnetty monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa, jota on erityisesti hyödynnetty kehittämään oppilaiden äänteiden havaitsemista, ääntämistä sekä suullista kielitaitoa kokonaisuutena.

Kieltenopetuksen kehittämistyön lisäksi hankkeissa kehitetään koulujen kielitietoista toimintakulttuuria sekä vahvistetaan kielikasvatusta luokanopettajien ja kieltenopettajia yhteistyöllä. Eri kielistä ja kulttuureista on pyritty tekemään näkyvä osa koulun arkea, ja niitä on integroitu osaksi kaikkea toimintaa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Rakenteellisiin muutoksiin lukeutuu näin myös mahdollisuuksien luominen oppia kieliä myös oppituntien ulkopuolella esimerkiksi ruokailuajana ja välitunneilla.

Lisäksi hankkeiden tarkoituksena on ollut tukea opetuksen järjestäjiä tarjoamaan kieliä enemmän. Jotta tähän on päästy, koulun toimenpiteiden ohella on tavoitteena ollut pyrkiä sitouttamaan koko kasvattajayhteisö mukaan kehittämistoimintaan – oppimista tapahtuu niin koulussa, kotona kuin harrastuksissakin, ja siksi on tärkeää saada myös huoltajat ymmärtämään kielitaidon arvo.

Oppilaiden kokemuksia: mieluisaa kieltenoppimista

Osana kielten kärkihanketta Opetushallitus teki pilottikartoitusta yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen (SOLKI) kanssa. Pilotin avulla kartoitettiin oppilaiden, opettajien ja huoltajien käsityksiä varhennetusta kieltenopetuksesta sekä selvitettiin mahdollisuuksia tutkia, miten varhennettu kieltenopetus vaikuttaa vieraan kielen oppimiseen. Tällä pilottivaiheella luotiin pohjaa mahdolliselle pitkittäistutkimukselle, jonka avulla pystyttäisiin selvittämään, miten kieltenopetuksen aloitusajankohta vaikuttaa kielenoppimiseen.

Oppilaiden osalta selvitys kohdistui vuosiluokkien 1–3 oppilaisiin, joilla yhteisenä nimittäjänä oli vähintään yhden vuosiviikkotunnin verran englannin opiskelua noin puolen vuoden ajalla. Alkuopetuksen oppilaat osallistuivat pääsääntöisesti yhden vuosiviikkotunnin verran A1-englannin opetukseen tai kielisuihkutukseen. Kolmasluokkalaiset olivat aloittaneet kieltenopetuksen perinteiseen tapaan. Englanti valikoitui pilotin kohteeksi lähinnä siitä syystä, että muilla kielillä aineistonkeruu olisi ollut hankalaa, ellei mahdotonta. Kevään aikana testasimme yli 700 1.–3.-luokkalaista ympäri Suomea. Kyselylomakkeen avulla selvitimme oppilaiden motivaatiota ja asenteita englanninopiskelua kohtaan. Lisäksi mittasimme erilaisten kirjallisten tehtävien avulla heidän englannin kielen sanastonsa laajuutta sekä englannin ja suomen kielen hahmottamista. 1.-luokkalaiset suorittivat myös suullisen osion, jolla mitataan valmiutta vuorovaikutukseen englanninkielisessä kontekstissa sekä suullista englannin kielen taitoa. Kirjallisissa tehtävissä tutkimusavustajat auttoivat tarvittaessa lapsia suullisesti.

Oppilaat ovat olleet innoissaan mukana pilottitutkimuksessa osoittamassa omaa englannin kielen taitoaan. Monella on jo kouluun tullessaan vähäistä englannin taitoa, jota on kertynyt mm. mediasta, peleistä ja vanhempien suusta – moni oppilas mainitsikin harjoittelevansa englantia kotona vanhempiensa kanssa. Yleisesti englannin opiskelua pidettiin ihan kivana, ellei jopa tosi kivana. Mieluisinta englannin opiskelussa oli oppitunneilla opitut laulut, leikit ja pelit. Vaikeinta taas oli sanojen ääntäminen ja uusien sanojen muistaminen.

Oppilaiden suoritusten perusteella ensimmäisellä ja toisella luokalla oppilaat ovat oppineet erilaisia englanninkielisiä tervehdyksiä ja tavallisia fraaseja sekä lapsen arkeen liittyviä sanoja, kuten lemmikkieläimiä. Monelle 1.-luokkalaiselle olivat tuttuja mm. värit, perheenjäsenet ja eläimet. Koulussa on ensin opittu kertomaan oma nimi ja tervehtimään vieraita – tosin jotkut oppilaat vievät koulusta opitun myös kodin arkeen tervehtimällä vanhempiaankin aamuisin englanniksi. Alkuopetuksessa opetus pohjautuu toiminnallisiin opetusmenetelmiin, joiden perusta on oppijälhtöisessä toiminnassa. Oppilaat lähestyvät kieltä tutkien ja kokeillen muun muassa leikkien, pelien tai laulujen kautta. Painotus on suullisen kielitaidon kehittämisessä. Kolmasluokkalaisilla opetuksessa on enenevässä määrin mukana kirjoitettua kieltä, mikä näkyy myös tuloksissa.

Selvityksen tuloksissa erityisen mielenkiintoinen on oppilaiden arvio omasta englannin kielen taidostaan ennen kieltenopiskelun aloittamista sekä heidän arvionsa omasta englannin kielen käytöstään koulun ulkopuolella. Kun 1.- ja 2.-luokkalaiset käyttävät englantia vielä vain vähän vapaa-ajallaan, on 3.-luokkalaisten tilanne aivan eri. Tullessaan 3. luokalle heillä on oman arvionsa mukaan vahvempi kielitaito kuin alempien vuosiluokkien oppilailla, ja he arvioivat myös käyttävänsä englantia nuorempia lapsia enemmän. Oppilaiden itsearviointit myös osoittivat, että valtaosa heistä luokkatasosta riippumatta koki edistyneensä englannissa. Vanhemmat oppilaat toki kokivat edistyneensä enemmän kuin nuoremmat, mikä selittynee myös vapaa-ajan englannin käytöllä.

Kaikki oppilaat eivät tunnista itsessään yhtä innokasta englanninoppijaa tai he eivät kokeneet osaavansa sitä yhtä hyvin kuin muut ikätoverinsa, vaan tuloksissa näkyy myös hajontaa. Oppilasjoukosta löytyy niin 1.-luokkalaisia, joilla englannin osaaminen on jo 2.- tai 3.-luokkalaisen tasolla, kuin myös 3.-luokkalaisia, joille englannin opiskelu ei oikein maistunut. Määrällisesti englantia vastahakoisimmin opiskelevia oli alle viisi prosenttia koko osallistujajoukosta.

Opettajilla ja huoltajilla myönteiset kokemukset

Varhennettua kieltenopetusta antavia opettajia pyydettiin kevään 2018 aikana vastaamaan sähköiseen kyselyyn, jolla kartoitettiin heidän käsityksiään kieltenopetuksen varhentamisesta ja kerättiin tietoa opetuksen käytännön järjestelyistä. Lisäksi selvitettiin, minkälaista koulutusta ja opettajakokemusta varhennettua kieltenopetusta antavilla opettajilla on. Vastauksia kyselyyn saatiin yli 200 opettajalta.

Opettajakyselyn mukaan valtaosa opettajista pitää varhennettua kieltenopetusta myönteisenä asiana erityisesti siitä syystä, että oppilaat ovat innoissaan kielten oppimisesta ja he tuntuvat oppivan sitä melko vaivattomasti. Varhennettu kieltenopetus on toteutettu toiminnallisempuna kuin ylempien vuosiluokkien oppilaille annettu opetus, ja pääpaino on ollut puhutussa kielessä.

Suurin osa vastanneista opettajista opettaa varhennettua A1-kieltä 1.- ja/tai 2.-luokkalaisille. Melkein kolmannes vastaajista (31 %) kertoi varhentamisen toteutuvan muuna kuin oppimäärän opetuksena, kuten kielisuihkutuksina. 80 prosenttia vastaajista kertoi kuluneen vuoden olleen ensimmäinen kerta varhennetun kieltenopetuksen parissa. Runsaalla kolmasosalla vastaajista oli luokanopettajan koulutus, toisella kolmasosalla kielten aineenopettajan koulutus ja lopuilla oli esimerkiksi sekä luokan- että aineenopettajan tutkinto tai he olivat kieliin erikoistuneita luokanopettajia. Opetuskokemus vastaajilla vaihteli alle vuodesta 45 vuoteen. Keskimäärin he olivat toimineet opettajina n. 17 vuotta.

Pilotin kolmantena kohderyhmänä oli pilottiin osallistuneiden oppilaiden huoltajat. Heitä pyydettiin vastaamaan kysymyksiin heidän käsityksistään varhennetun englanninopetuksen hyödyistä ja tarpeellisuudesta sekä omista toiveistaan kieltenopetuksen saralla. Runsaat 70 huoltajaa oli vastannut kyselyyn toukokuun loppuun mennessä.

Huoltajilla on yleisesti myönteinen asenne varhennettua englanninopetusta kohtaan, sillä heidän käsityksensä on, että kieliä oppii nuorena helpommin ja lapsilla motivaatio on korkeammalla. Huoltajat pitivät tärkeänä, että opetus on toiminnallista ja perustuu puhuttuun kieleen. Huoltajilta kysyttiin myös heidän käsitystään niin kutsutuista hyödyllisistä kielistä. Yli 90 prosenttia huoltajista piti englannin kieltä hyödyllisimpänä kielenä. Sen jälkeen tärkeimpinä pidettiin venäjän, ruotsin ja saksan kieltä.

Lopuksi

Niin oppilaat, opettajat kuin huoltajatkin ovat ottaneet varhentamiskokeilut vastaan innolla. Hankkeissa on aikaansaatu onnistunutta ja myönteistä yhteistyötä alueellisten verkostojen, kuntatoimijoiden, koulujen ja kotien välillä. Hanketoiminnan sivujuonteena myös kieli- ja kulttuuritietoisuutta on tuotu vahvemmin osaksi koulun arkea.

Juha Sipilän hallituksen Uusi peruskoulu -ohjelman kielten kärkihankkeella on pyritty luomaan mahdollisuus taata kaikille lapsille kielipolku, jota lapsi voisi seurata varhaiskasvatuksen kielituokioista alkaen toisen asteen kieliohjelmien loppuun saakka. Kun hallituksen kehysriihessä

2018 tehtiin päätös varhentaa A1-kieli alkamaan kaikilla 1.-luokkalaisilla tammikuusta 2020 alkaen, otettiin iso askel kohti varhennetun kielipolun turvaamista kaikille Suomen lapsille. Hankkeissa kehitetyt toimintamallit ja pedagogiikka tukevat osaltaan tulevaa uudistusta.

[1] Valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012).

HuK Karoliina Inha työskentelee Opetushallituksessa projektiavustajana hallituksen Uusi peruskoulu -ohjelman Kielten kärkihankkeessa. Taustaltaan Inha on englannin ja matematiikan opettajaksi opiskeleva, kieltenoppimisen tutkimuskenttään jalat vankasti asettanut intohimoinen kielitieteilijä.

Lähteet

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.fi

Opetushallituksen kysely hankevastaaville A1- ja A2-oppimäärien varhentamisesta vuosiluokille 1 ja 2.

Tilastokeskus 2018. Suomen virallinen tilasto (SVT): Ainevalinnat [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-103X. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 1.6.2018]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/ava/index.html> (<http://www.stat.fi/til/ava/index.html>)

Valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012).

Artikkeliin viittaaminen

Inha, K. (2018). Vuosi kärkihanketta takana. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(4). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2018/vuosi-karkihanketta-takana> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2018/vuosi-karkihanketta-takana>)